

MĚŘENÍ CHUDOBY A PŘÍJMOVÁ CHUDOBA V ČESKÉ REPUBLICE

Šárka Šustová

MĚŘENÍ CHUDOBY – KONCEPTY

Objektivní x subjektivní

Objektivní

- založena na objektivních aspektech situace chudých lidí
- vymezení je nezávislé na mínění těch, kteří jsou za chudé považováni

Subjektivní

- vlastní hodnocení svého stavu, které nemusí být shodné s objektivní chudobou, resp. s tím, co si myslí společnost
- bývá vyšší než objektivní

MĚŘENÍ CHUDOBY – KONCEPTY

Přímé x nepřímé

Přímé

- založeny na měření chudoby až po transformaci příjmů do spotřeby
- berou tedy v úvahu nejen příjmy, ale také výdaje
- spojeny s kupní silou peněz

Nepřímé

- založeny na měření příjmů před spotřebou, a tudíž neberou v úvahu strukturu výdajů
- do příjmů se nepromítá jejich kupní síla

MĚŘENÍ CHUDOBY – KONCEPTY

Preskriptivní x konsensuální

Preskriptivní

- vymezují chudobu s využitím expertních odhadů
- patří sem například koncepty spotřebních košů, kdy jsou odborníky definovány nezbytné životní položky

Konsensuální

- založeny na výpovědích respondentů, kteří ze seznamu potřeb vybírají položky, které považují za nezbytné pro život nebo jak velký příjem potřebují
- chudoba tedy vychází z konsensu společnosti na tom, koho považuje za chudého a koho nikoli

MĚŘENÍ CHUDOBY – KONCEPTY

Absolutní x relativní

Absolutní

- dostane-li se člověk do stavu, kdy není schopen zajistit si své nezákladnější potřeby
- základní lidských potřebách: jídlo a pitná voda, bydlení, zdraví a základní hygienické potřeby, vzdělání a přístup k informacím
- hranice absolutní chudoby se nemění se změnou životních podmínek společnosti
- mezinárodní chudoby bývala 1\$/den, dnes WB používá 1.25\$/den, někdy 2 \$/den

MĚŘENÍ CHUDOBY – KONCEPTY

Absolutní x relativní

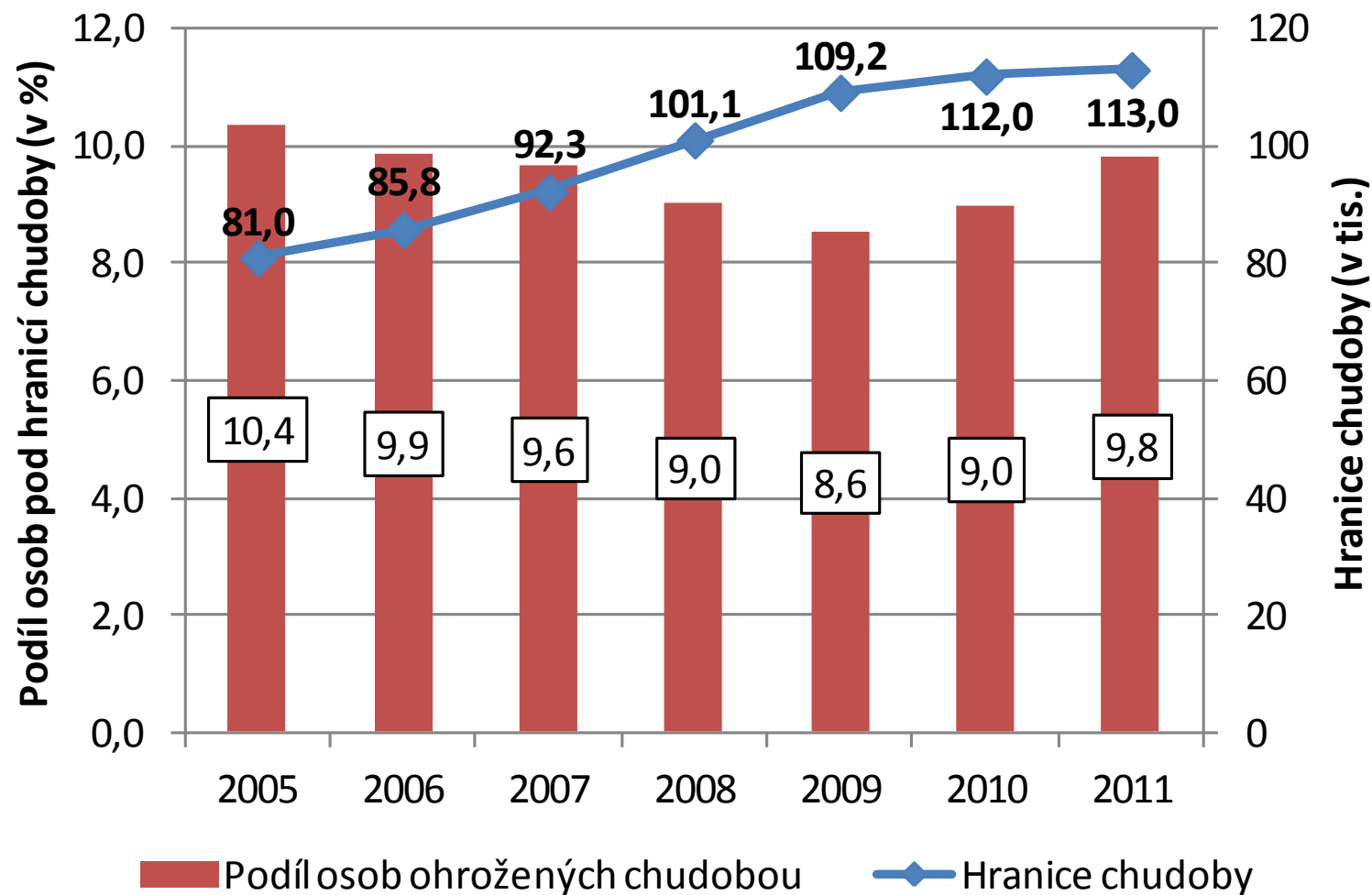
Relativní

- založeny na srovnání životní úrovně jedince s průměrnou životní úrovní celé společnosti
- nejběžnější metodou je metoda, která porovnává úroveň příjmů s průměrným (mediánovým) příjmem v dané zemi
- percentilové rozdělení příjmů
- v Evropě používaný indikátor 60 % mediánu národního ekvivalizovaného příjmu
 - příjem se přepočítává na ekvivalentní jednotku
 - → modifikovaná ekvivalenční škála OECD: 1,0 – 0,5 – 0,3

VÝBĚROVÉ ŠETŘENÍ ŽIVOTNÍ PODMÍNKY

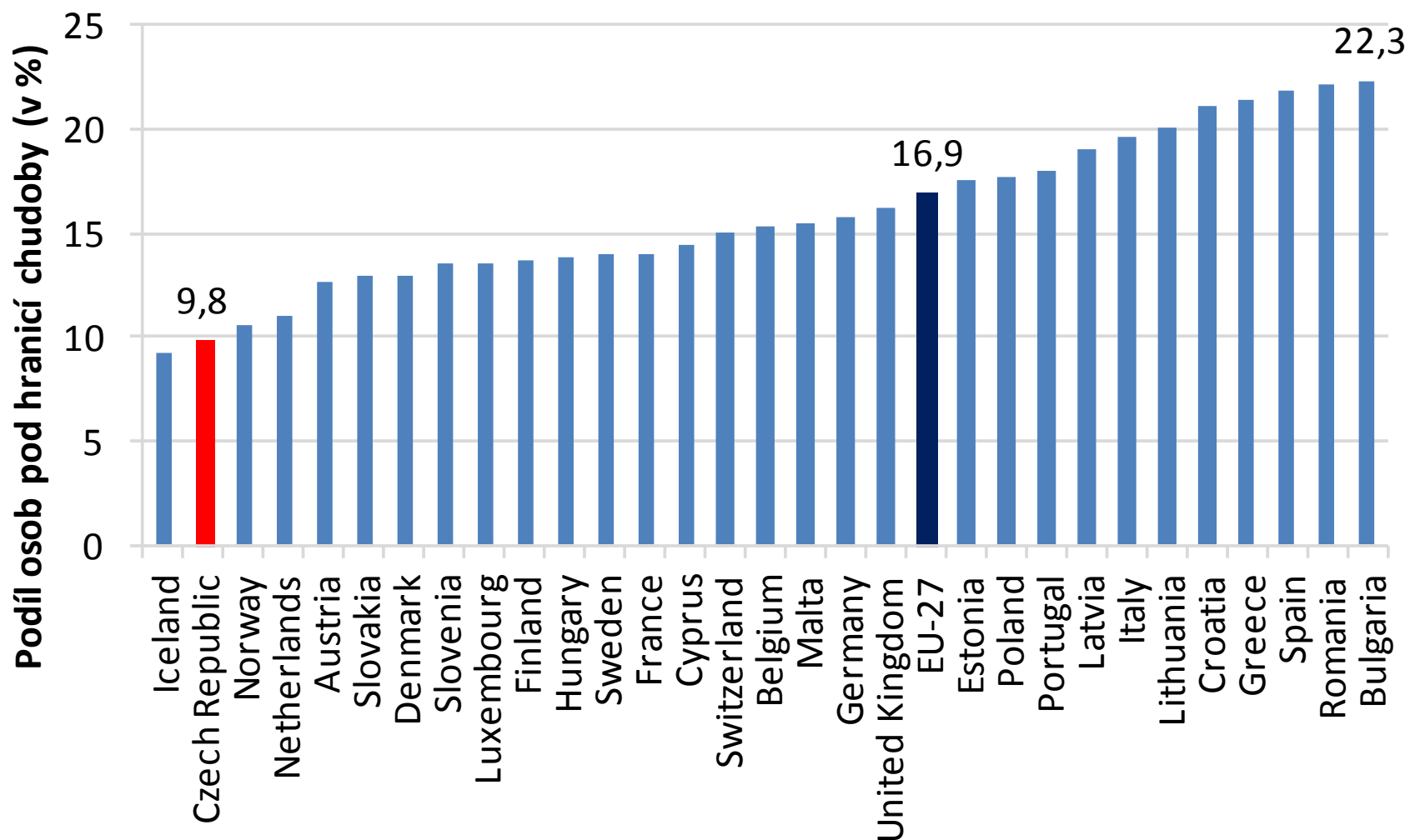
- Česká verze celoevropského zjišťování EU-SILC (European Union-Statistics on Income and Living Conditions); probíhá od roku 2005
- Probíhá ve všech členských zemích EU (27) a dále v Norsku, Švýcarsku, Chorvatsku, Turecku a na Islandu
- Šetření, které zjišťuje údaje o sociální a ekonomické situaci domácností a jejich členů
- Tato data slouží jako podklady pro směřování sociální politiky, resp. hodnocení jejích dopadů
- Z těchto dat se vypočítává mj. ukazatel **příjmové chudoby (relativní)**

MÍRA OHROŽENÍ PŘÍJMOVOU CHUDOBOU V ČR, 2005–2011

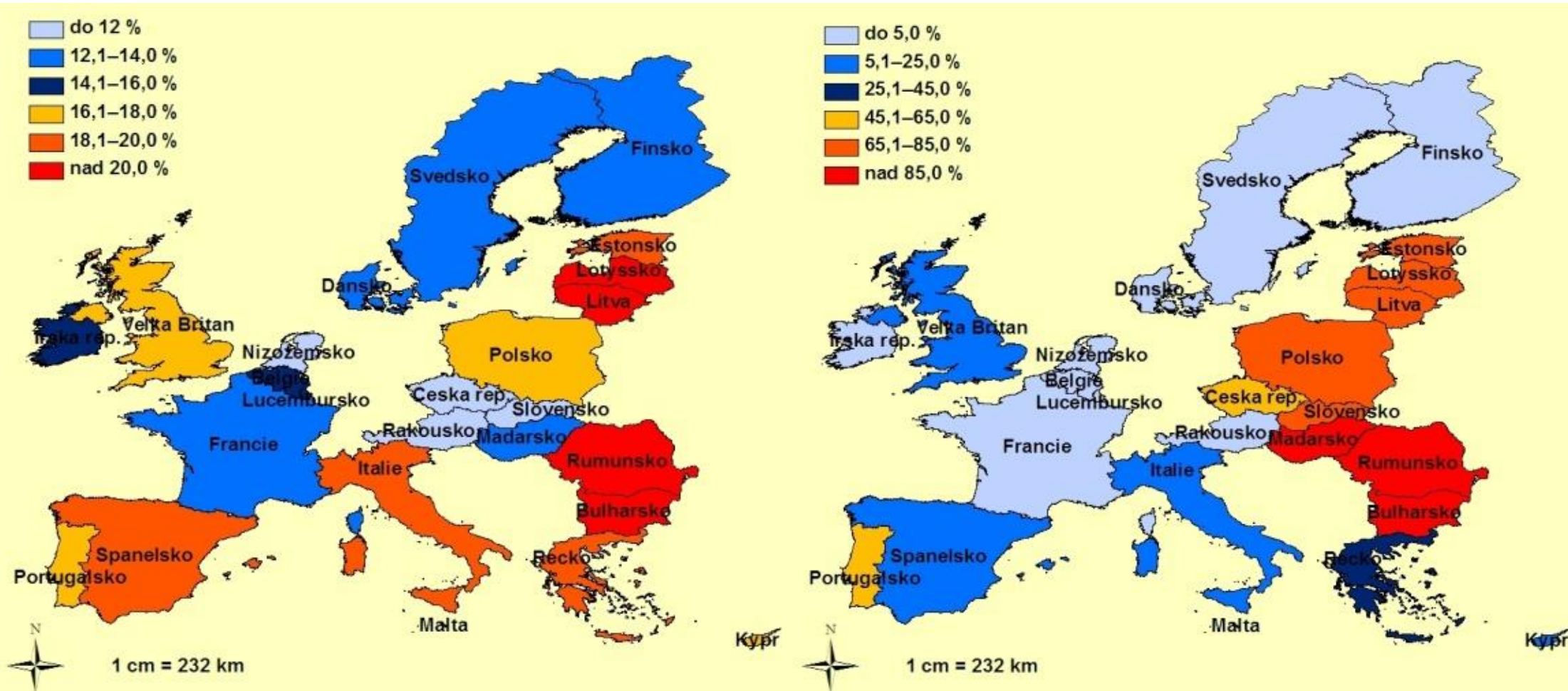
Zdroj dat: ČSÚ. Výběrové šetření Životní podmínky 2005–2011

MÍRA OHROŽENÍ PŘÍJMOVOU CHUDOBOU V EU, 2011

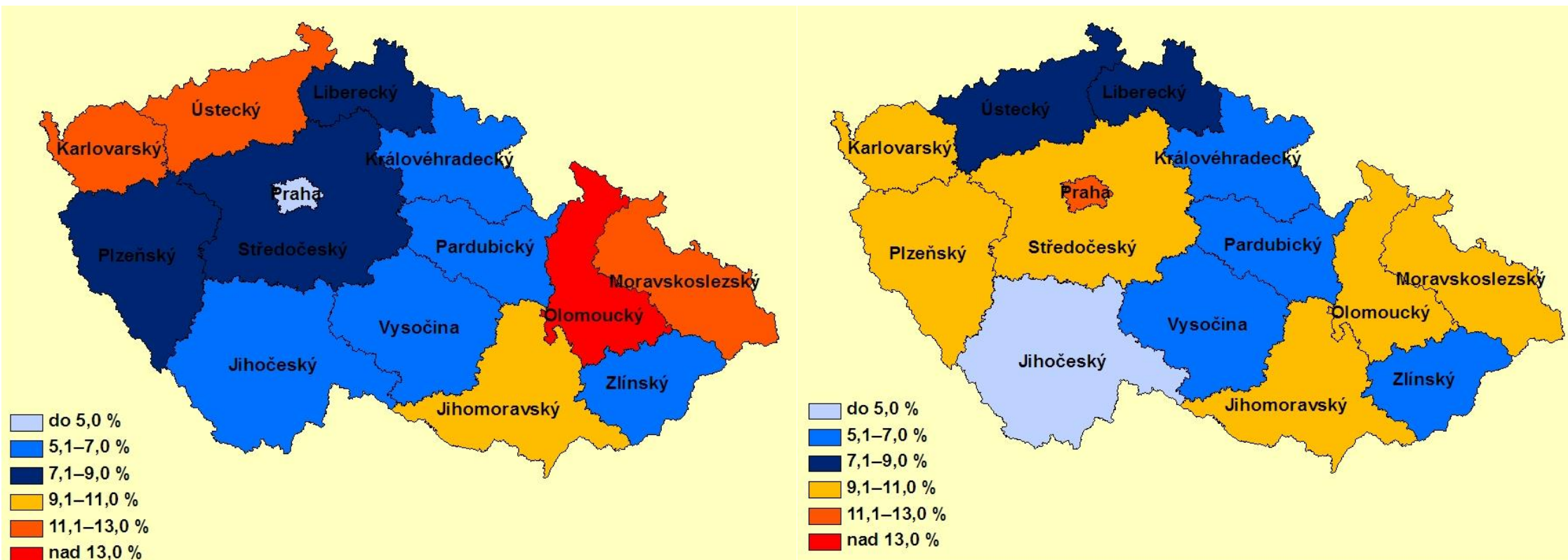
Zdroj dat: Eurostat, EU-SILC 2011

MÍRA OHROŽENÍ PŘÍJMOVOU CHUDOBOU V EU, 2009

Zdroj dat: EU-SILC 2009

MÍRA OHROŽENÍ PŘÍJMOVOU CHUDOBOU V ČR, 2009

Zdroj dat: EU-SILC 2009

PŘÍJMOVÁ CHUDOBA, 2011

Partnerský pár bez dětí

Potřebný měsíční příjem domácnosti v Kč

čistý	hrubý
14 130	17 500

Průměrná
hrubá měsíční
mzda, 2010:
23 864 Kč

Partnerský pár se 2 dětmi – 1 mladší a 1 starší 13 let

Potřebný měsíční příjem domácnosti v Kč

čistý	hrubý
21 666	26 000

PŘÍJMOVÁ CHUDOBA, 2011

Jeden rodič se 2 dětmi – 1 mladší a 1 starší 13 let

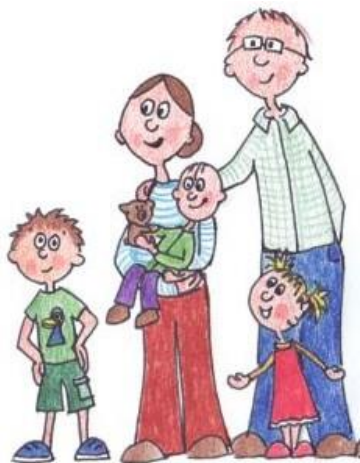

Potřebný měsíční příjem domácnosti v Kč

čistý	hrubý
16 956	19 000

Průměrná
hrubá měsíční
mzda, 2010:
23 864 Kč

Partnerský pár se 3 dětmi – 1 mladší a 2 starší 13 let

Potřebný měsíční příjem domácnosti v Kč

čistý	hrubý
24 492	28 500

PŘÍJMOVÁ CHUDOBA PODLE TYPU DOMÁCNOSTI, ČR, 2005–2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
celkem	10,4	9,9	9,6	9,0	8,6	9,0	9,8
domácnosti bez dětí celkem	6,7	6,2	5,7	6,9	6,4	6,5	7,1
jednotlivci celkem	16,4	17,1	15,9	18,5	19,5	18,0	18,2
z toho: muži	16,3	14,6	14,0	14,0	15,1	11,6	13,7
ženy	16,4	18,7	17,1	21,4	22,2	22,0	21,2
2 dospělí, alespoň jeden 65 a více let	7,0	2,5	2,4	2,7	2,2	1,9	2,7
2 dospělí, oba do 64 let	2,2	4,9	5,1	6,2	4,9	5,9	7,3
domácnosti se závisými dětmi celkem	13,8	13,2	13,2	11,1	10,5	11,4	12,4
neúplné rodiny, alespoň 1 závislé dítě	40,9	40,8	37,7	40,0	40,3	37,7	35,6
2 dospělí, 1 závislé dítě	8,9	7,6	6,9	6,4	4,6	7,9	6,8
2 dospělí, 2 závislé děti	11,0	9,8	8,1	6,8	7,2	8,7	9,3
2 dospělí, 3 a více závislých dětí	23,9	29,5	29,9	19,0	23,1	20,9	23,9

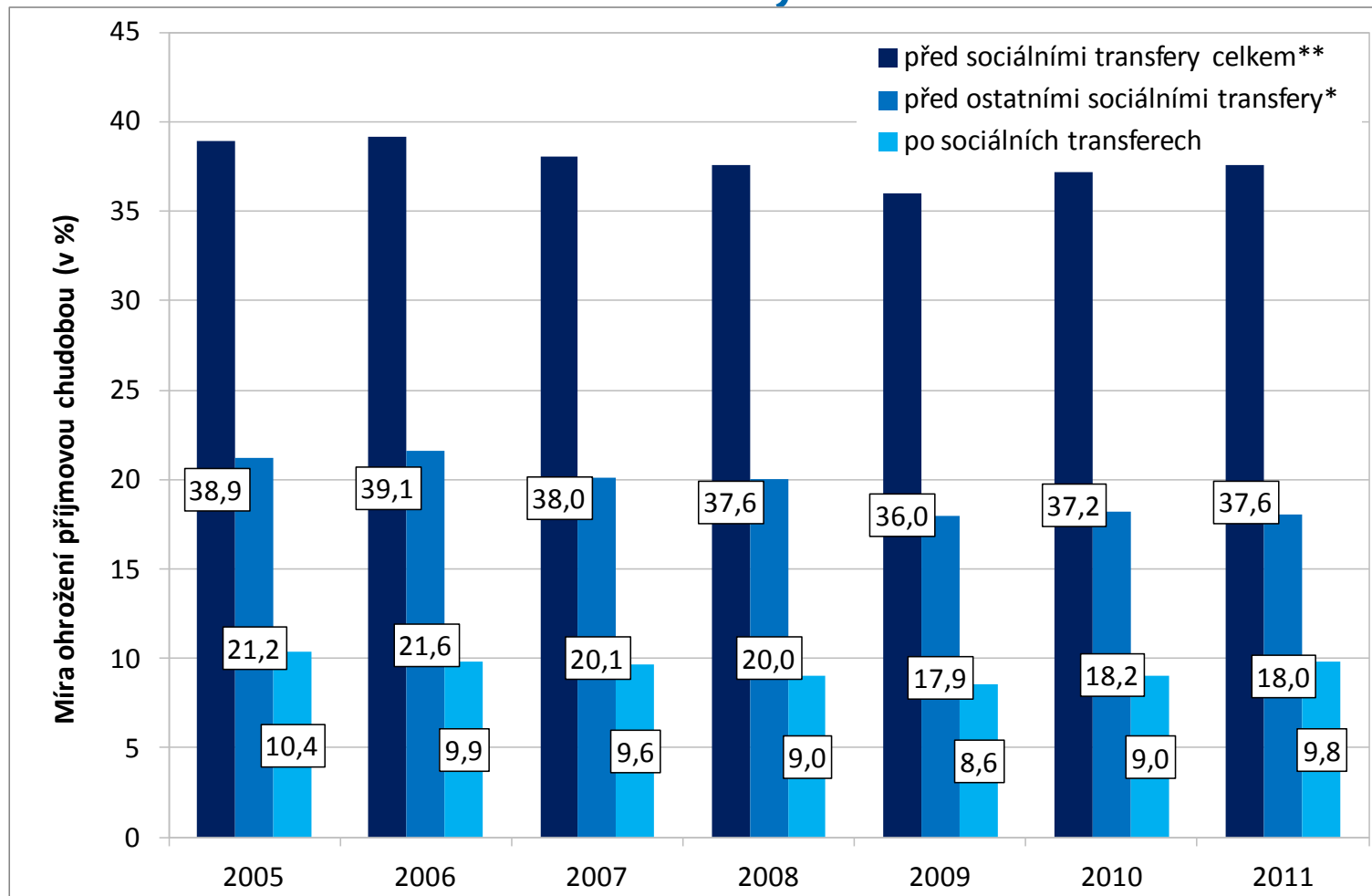
INDEX RIZIKA CHUDOBY PODLE TYPU DOMÁCNOSTI, ČR, 2005–2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
domácnosti bez dětí celkem	0,6	0,6	0,6	0,8	0,8	0,7	0,7
jednotlivci celkem	1,6	1,7	1,7	2,1	2,3	2,0	1,9
z toho: muži	1,6	1,5	1,5	1,6	1,8	1,3	1,4
ženy	1,6	1,9	1,8	2,4	2,6	2,4	2,2
2 dospělí, alespoň jeden 65 a více let	0,7	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3
2 dospělí, oba do 64 let	0,2	0,5	0,5	0,7	0,6	0,7	0,7
domácnosti se závisými dětmi celkem	1,3	1,3	1,4	1,2	1,2	1,3	1,3
neúplné rodiny, alespoň 1 závislé dítě	4,0	4,1	3,9	4,4	4,7	4,2	3,6
2 dospělí, 1 závislé dítě	0,9	0,8	0,7	0,7	0,5	0,9	0,7
2 dospělí, 2 závislé děti	1,1	1,0	0,8	0,8	0,8	1,0	0,9
2 dospělí, 3 a více závislých dětí	2,3	3,0	3,1	2,1	2,7	2,3	2,4

SOCIÁLNÍ TRANSFERY

- jedním z nástrojů sociální politiky je přerozdělování státních financí v podobě sociálních transferů
- největší položku sociálních transferů představují dávky důchodového pojištění (penze)
- dále zahrnují dávky nemocenského pojištění, státní sociální podporu a ostatní sociální dávky
- účinnost sociálních transferů u osob ohrožených chudobou je v ČR relativně vysoká

ÚČINNOST SOCIÁLNÍCH TRANSFERŮ V ČR, 2005–2011

Zdroj dat: ČSÚ, EU-SILC 2005–2011

Pozn: *důchody jsou zahrnuty v příjmech domácnosti, ostatní sociální transfery nikoli; **důchody ani ostatní sociální transfery nejsou zahrnuty do příjmů domácnosti

ÚČINNOST SOCIÁLNÍCH TRANSFERŮ V ČR, 2011

	Míra rizika příjmové chudoby			Eliminace chudoby	
	před ST celkem**	před ostatními ST *	po ST	vlivem důchodů	vlivem všech ST
muži	34,6	16,9	8,9	51,1	74,2
ženy	40,4	19,0	10,6	52,9	73,7
pracující	13,8	8,7	4,0	36,7	70,7
nezaměstnaní	64,0	58,3	46,4	9,0	27,5
nepracující důchodci	87,6	10,3	6,7	88,2	92,4
domácnosti bez dětí celkem	49,3	12,8	7,1	74,0	85,5
jednotlivci	67,0	22,6	18,2	66,3	72,9
domácnosti s dětmi celkem	26,2	23,0	12,4	12,1	52,8
neúplné rodiny, 1+ dětí	51,4	49,3	35,6	4,1	30,8
2 dospělí, 1 dítě	18,6	16,9	6,8	9,3	63,4
2 dospělí, 2 děti	18,2	17,9	9,3	1,8	49,2
2 dospělí, 3+ dětí	40,9	40,5	23,9	1,0	41,4

ZDROJE DAT A POUŽITÁ LITERATURA

- ČSÚ. 2005–2011. Výběrové šetření Životní podmínky.
- Eurostat. 2009. EU-SILC.

- DVORNÁKOVÁ, T. 2012. *At-risk-of-Poverty Threshold*. Statistika, 49 (2), str. 44–61.
- MAREŠ, P. 1999. *Sociologie nerovnosti a chudoby*.

Děkuji za pozornost!

sarka.sustova@czso.cz